

Nr 45.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av visst område av övningsplatsen Skedalaled; given Stockholms slott den 24 januari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Harald Malmberg.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 24 januari 1930.*

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Malmberg anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om försäljning av visst område av övningsplatsen Skedalaled samt anför därvid följande.

Övningsplatsen Skedalaled är belägen i Snöstorps socken av Hallands län på en halv mils avstånd från Halmstad. Beträffande kronans förvärv av övningsplatsen är följande att nämna.

Bihang till riksdagens protokoll 1930. 1 saml. 34 häft. (Nr 45—48.) 131 30 1

Genom brev den 1 oktober 1861 medgav Kungl. Maj:t, att ett från $\frac{1}{2}$ mantal Brogård nr 1 avsöndrat jordområde, utgörande i areal 41 tunnland 25 kappland, finge inköpas för att användas till mötesplats för Hallands infanteribataljon. Å köpet erhöll kronan laga fasta den 31 mars 1863. Sedermera medgav Kungl. Maj:t genom brev den 26 november 1883, att till utvidgning av mötesplatsen finge förvärfvas ett likaledes från $\frac{1}{2}$ mantal Brogård nr 1 avsöndrat jordområde om 20.2810 hektar jämte därå uppförda byggnader, och beviljades kronan härå lagfart den 11 januari 1887. Genom brev den 23 september 1898 medgav härefter Kungl. Maj:t, att för erhållande av mark till utvidgning av den utav bataljonen disponerade skjutbanan å övningsfältet finge för kronans räkning genom expropriation förvärfvas ett område av 2.1240 hektar, beläget sydväst om bataljonens dåvarande skjutbana. Å sistnämnda område erhöll kronan lagfart den 4 oktober 1899.

Själva mötesplatsen har vid en år 1903 verkställd ägostyckning å hemmanet $\frac{1}{2}$ mantal frälse Brogård i Snöstorp socken utlagts i fyra lotter sålunda:

$\frac{1}{32}$	mantal litt. Aa	med en areal av 13.0100 hektar (Reg.-nr 1 ¹¹);
$\frac{1}{27}$	» » Ba » » » »	14.8400 » (» 1 ¹³);
$\frac{1}{33}$	» » Ca » » » »	10.9840 » (» 1 ¹⁶);
$\frac{13}{1760}$	» » Da » » » »	2.7960 » (» 1 ¹⁹).

Skjutbaneområdet redovisas i jordregistret såsom tre särskilda avsöndringar, nämligen Snöstorp 7⁸ med en areal av 0.5280 hektar, Snöstorp 8⁶ med en areal av 1.4170 hektar samt Snöstorp 9⁵ med en areal av 0.1790 hektar.

Sedan särskilda utredningsmän tillkallats för att verkställa utredning och avgiva förslag till disposition genom försäljning eller annorledes av sådana lantförsvaret tillhöriga jordbruksfastigheter, lägerplatser, delar av lägerplatser eller andra fastigheter, vilka icke vidare kunna anses erforderliga för försvarets behov, hava dessa utredningsmän, vilka antagit benämningen *lantförsvarets markkommitterade*, uti skrivelse den 16 april 1929 framlagt förslag rörande Skedalaheds framtida användning. Kommitterade hava härvid anfört i huvudsak följande.

Frågan om Skedalaheds disposition hade tidigare varit föremål för utredning genom de sakkunniga för utredning angående den framtida användningen av arméns mötesplatser m. m. (generallöjtnanten Gustaf Björnin och riksdagsmannen Carl Persson i Stallerhult). I utlåtande den 28 maj 1910 hade dessa beträffande Skedalahed hemställt, att, för den händelse ej mötesplatsen skulle kunna med fördel användas för annat militärt eller statligt ändamål, densamma tillhörande mark samt de därstädes befintliga, kronan tillhöriga byggnader, vilka icke lämpligen kunde förflyttas, snarast möjligt skulle försäljas på offentlig auktion till den högstbjudande, marken i lotter om 10 å 15 hektar passande till egna hem och byggnaderna med skyldighet för köparna att bortflytta desamma, ävensom att den inflytande köpeskillingen skulle inlevereras till statskontoret för att tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Chefen för Hallands regemente hade i häröver den 15 juni 1910 avgivet yttrande påpekat, att regementet hade god nytta av heden för bedrivande av en del övningar, t. ex. kokning, fältarbeten, bivackering, enskild fältskjutning och mindre stridsövningar, vilka övningar — om Skedalaled icke finge disponeras — ej utan kostnad för statsverket kunde bedrivas annorstädes utom regementets övningsplats, samt att målskjutningsbanan med stor fördel användes för målskjutningars bedrivande jämsides med regementets övriga banor. Å Skedalaled kunde vidare under viss tid av året förläggas en kontingent specialvapen i och för samövning med infanteri. Ehuru Skedalaled jämte en del av därvarande byggnader sålunda fortfarande fyllde ett beaktansvärt militärt ändamål, ville dock regementschefen icke skatta detta så högt, att statens ekonomiska intressen på den grund borde eftersättas. Därest området kunde avyttras till ett pris, som närmelsevis svarade mot statens utgifter för förvärvet, borde de militära fördelarna icke ställa sig hindrande i vägen för en försäljning. Regementschefen ansåge jordmänen för svag för att området skulle lämpa sig till egna hem. Några förutsättningar för tomtförsäljning från området funnes ej heller. Regementschefen hade därför hemställt om bemyndigande *dels* att genom sakkunnig person utreda, vilken del av området som antagligen med fördel kunde försäljas, och huruvida detta borde ske genom styckning för bildande av egna hem eller genom försäljning av området i dess helhet, *dels* att infordra köpeanbud, *dels* att avgiva förslag över vilken del av området, såsom sannolikt icke inbringande nämnvärt försäljningspris, borde för Hallands regementes behov bibehållas, *dels* ock att upprätta kostnadsförslag för vissa byggnaders förflyttning till etablissemangen i Halmstad.

Armefördelningschefen hade härefter föranstaltat om en värdering av Skedalaled genom t. f. domänintendenten och uppskattningsmännen för värdering av kronans jordbruksdomäner. Denna värdering hade ägt rum den 19 augusti 1910. Värderingsmännen hade begränsat sin uppgift till frågan om markens värde och sättet för dess realiserande och kommit till den uppfattningen, att arealens styckning till jordbrukslägenheter för bildande av egna hem icke vore lämplig, då jordmänen vore av alltför svag beskaffenhet och platsen saknade för egnahemslägenheter lämpliga och användbara byggnader, som kunde av eventuella köpare få övertagas. Kostnaderna för lotternas bebyggande, även om dessa toges så stora som 10 hektar, skulle bliva allt för höga i förhållande till jordens låga grundvärde och ringa bärighet. Styckning i mindre lotter till bostadslägenheter hade värderingsmännen ej heller ansett lönande, då avståndet från stad eller större arbetsplats vore för stort för att locka personer ur arbetsklassen att där slå sig ned samt ställets natur ej heller vore sådan, att den kunde tänkas locka ekonomiskt mera välsituerade personer till förvärv av tomter för villaanläggningar. Däremot kunde av området bildas en lantgård, som i en förständig och arbetsam mans hand kunde föda sin brukare, helst om köparen finge övertaga något eller några av kronans hus, som lämpade sig för en dylik lantgårds behov. Därest staten icke vidare hade för allmänt behov användning för Skedalaled, hade värderingsmännen ansett heden lämpligast böra försäljas ostyckad och i ett sammanhang. Under förutsättning att en blivande köpare finge till äsatta värden övertaga *dels* ettdera av de hus, vilka kunde användas såsom boningshus till lantgården, *dels* ett hus, vilket kunde förändras till ladugård, syntes jorden med växande skog kunna saluvärderas till 9,151 kronor 53 öre. Skulle jorden säljas utan förmånsrätt till byggnaderna, borde saluvärdet minskas med cirka 15 procent till, i avjämnat tal, 7,800 kronor. De hus, som ovan berörts, vore officerspaviljongen, underofficersbyggnaden och baracken, värderade till respektive 2,500, 1,000 och 2,000

kronor. Dessutom kunde möjligen officersbostadsbyggnaden med omkringliggande planterade tomt uppnå en högre försäljningssumma än det belopp av 3,500 kronor, vartill byggnaden värderats för bortflyttning. Denna tomt, som vore belägen nära området ena hörn, borde utan synnerligt men för egendomen i övrigt kunna avseväras. Komme en sådan försäljning till stånd, borde det beräknade saluvärdet å egendomen i övrigt minskas med 400 kronor till 8,750 kronor, respektive 7,400 kronor.

I avgivet utlåtande den 8 november 1910 hade arméfördelningschefen understrukit de synpunkter, som regementschefen anförde, ävensom särskilt framhållit, att, då det åsatta saluvärdet å jorden uppginge till högst 9,150 kronor, den inkomst, kronan kunde beredas genom försäljning av Skedalahed, icke närmelsevis syntes uppväga de fördelar, regementet bereddades genom möjligheten att fortfarande få för sina övningar disponera heden.

I yttrande den 18 december 1912 hade arméförvaltningens fortifikationsdepartement framhållit, att Hallands regementes nya övningsplats vid Halmstad endast innehölle omkring 80 hektar, medan andra övningsplatser omfattade från 200 till närmare 300 hektar. Sålunda innehölle exempelvis övningsfältet med kasernområdet för Kronobergs regemente 220 hektar, för Jönköpings regemente 250 hektar och det för Södra skånska infanteriregementet vid Lund avsedda omkring 270 hektar. Bristen för Hallands regemente borde dock kunna avsevärt fyllas, om regementet finge tillgång till jämväl Skedalahed med dess omkring 43 hektar, varför departementet, i likhet med militärcheferna, ansåge, att heden borde bibehållas i kronans ägo och tilldelas Hallands regemente. Med hedens bibehållande borde dock ej vara uteslutet, att delar av densamma försålles, i så fall lämpligast till byggnadstomter, men ej till egna hem för jordbruk. Militärcheferna hade ansett, att en del av byggnaderna borde förflyttas till regementets kasernetablissemang vid Halmstad, samt tillstyrkt, att de övriga byggnaderna måtte få kvarbli på heden för att där användas för särskilt ändamål. Ehuru byggnadernas underhåll krävde kostnad, som vid försäljning skulle kunna besparas, ansåge fortifikationsdepartementet sig böra biträda vad dessa chefer föreslagit i fråga om dispositionen av byggnaderna. Frågan härom syntes dock vara beroende av frågan om hedens kvarblivande i kronans ägo eller dess försäljning. Departementet hade hemställt, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att Skedalahed skulle bibehållas i kronans ägo för militärövningar och tilldelas Hallands regemente; att, därest likväl någon del av heden framdeles syntes kunna med fördel försäljas till byggnadsplatser, fortifikationsdepartementet måtte efter verkställd värdering äga avgiva förslag; samt att departementet likaledes måtte få inkomma med ett efter omständigheterna uppgjort förslag i avseende å dispositionen av de särskilda å heden uppförda, kronan tillhöriga byggnaderna.

Chefen för generalstaben hade slutligen i utlåtande den 20 maj 1913 instämt i det yttrande, som avgivits av fortifikationsdepartementet, dock med framhållande, att eventuellt förslag till framtida föryttring av mark ej borde göras beroende enbart av det förhållandet, huruvida någon del av heden kunde med fördel försäljas till byggnadsplatser, utan i första hand därav, huruvida ifrågavarande del kunde utan olägenhet för försvarsväsendet avyttras.

Förutom Skedalahed disponerade Hallands regemente numera för övningsändamål följande områden, nämligen övningsplatsen vid Galgberget i Halmstad med en areal om tillhoppa 94,0600 hektar samt en skjutbana å den s. k. Nyårsåsen med en areal av 51,9020 hektar. Dessa områden hade av staden Halmstad överlåtits till kronan enligt ett den 17 och den 23 september 1903 träffat avtal.

Med hänsyn till Skedalaheds läge i närheten av Halmstad hade kommitterade funnit lämpligt att undersöka, om heden skulle kunna äga värde såsom flygfält för den civila flygtrafiken och den militära flygningen.

I ett den 20 november 1928 till kommitterade avgivet yttrande hade luftfartsmyndigheten rörande övningsplatsens betydelse med hänsyn till den civila lufttrafiken anfört, bland annat, följande: För den civila luftfarten i riket vore det fördelaktigt, att tillgången till platser för upp- och nedstigning med lantflygplan vore tämligen riklig. Särskilt vore detta av betydelse vid nedstigning i fall av nöd. I stora delar av vårt land vore det synnerligen riskfyllt att företaga landning, på grund av att tillräckligt stora, jämna och hårda fält icke förefunnos. Till följd av att bristen på dylika fält vid flygning med lantflygplan mellan Göteborg och Malmö eller Köpenhamn vore stor, bleve det av vikt, att ständigt möjlighet till mellanlandning mellan de båda ovan angivna städerna stode till buds. Mellan Göteborg och Malmö hade redan under en gången period regelbunden linjefart upprätthållits med lantflygplan, och en sådan luftfartsled torde säkerligen snart nog åter komma till stånd. I varje fall komme säkerligen varje år ett icke så litet antal civila lantflygplan, som icke ginge i regelbunden trafik, att passera över Skedalahed på väg från Sverige eller Norge till utlandet eller tvärtom. För att en plats i allmänhet skulle kunna fylla sitt ändamål som nödlandningsplats, vore det erforderligt, att där funnes en jämn och fast markyta utan diken, gropar eller andra hinder av *åtminstone* storleken 400×150 meter. Önskvärt vore, att, såvida icke en cirkelrund yta med minst 400 meters diameter eller ett område i form av en kvadrat med minst 400 meters sida stode att finna, två sådana banor av storleken 400×150 meter kunde ordnas, varvid banorna skulle ligga så, att deras längdriktningar icke bildade mindre vinkel med varandra än 60° . Det vore vidare av vikt, att icke några hinder funnes omkring startbanorna, utan möjlighet förefunnos för ett flygplan att i omedelbar anslutning till banorna starta eller landa i lutningen 1:15. Av tillgängliga handlingar framginge icke, om marken å Skedalahed vore lämplig för flygändamål eller huruvida omgivningarna tillåte upp- och nedstigning i sådan lutningsvinkel, som ovan angivits. Att det funnes utrymme för ordnande av åtminstone två startbanor av storleken 400×150 meter å Skedalahed, framginge däremot av den bifogade kartan. Under förutsättning att å Skedalahed lämplig mark för två (eventuellt en) sådana startbanor, som ovan nämnts, stode att finna eller kunde ordnas för en obetydlig kostnad, tillstyrkte luftfartsmyndigheten för sin del, att Hallands regementes forna övningsplats bibehölles i statens ägo, åtminstone så stor del därav, som erfordrades för att iordningställa två startbanor, som uppfyllde här ovan angivna betingelser.

Flygstyrelsen hade däremot i yttrande den 30 november 1928 förklarar, att flygvapnet icke hade behov av ifrågavarande plats.

Vid det besök, som kommitterade den 23 januari 1929 avlagt vid Halmstad och Skedalahed, hade kommitterade funnit, att regementets övningsfält vid Halmstad måste anses otillräckligt för sitt ändamål, men att å andra sidan Skedalahed utgjorde ett lämpligt och föga kostsamt komplement till övningsfältet vid staden. Skjutbaneområdet å Nyårsåsen hade däremot betydelse endast för skjututbildningen, för vilken det å andra sidan hade stort värde.

Skulle Skedalahed behöva tagas i anspråk såsom flyglandningsplats, syntes möjlighet föreligga att därstädes, ehuru icke utan en del kostnader för röjning och planering, anordna landnings- och startplatser med de av luftfartsmyndigheten såsom önskvärda betecknade dimensionerna.

Enligt kommitterades uppfattning, till vilken även regementschefen an-

slutit sig, komme övningsfältets användbarhet, vare sig för militärutbildningen eller såsom flyglandningsplats, icke att minskas, därest ett område invid Skedalaheds järnvägsstation och utmed landsvägen mellan Halmstad och Marbäck med den ungefärliga omfattning, som angäves å en kommitterades skrivelse bifogad karta, försåldes till egnahemslotter, avpassade för industriarbetare eller hantverkare. Efter överläggning med representanter för de kommunala myndigheterna i Snöstorps kommun hade nämligen kommitterade kommit till den uppfattningen, att efterfrågan numera funnes å smärre egnahemslotter vid Skedalaheds järnvägsstation. Då försäljning av dylika smärre lotter genom någon statsmyndighets försorg säkerligen icke skulle kunna ske, utan att omkostnaderna bleve relativt höga, syntes en överlåtelse på en gång av hela det till försäljning avsedda området till Snöstorps kommun vara att föredraga. Sedan anbud infordrats från kommunen, hade kommunalnämnden i skrivelse den 17 april 1929 erbjudit ett pris av 500 kronor per hektar för området med skyldighet tillika för kommunen att betala avstycknings- och lagfartskostnaderna. Detta anbud torde visserligen vara lågt, men med hänsyn till läget och markens beskaffenhet ansåge kommitterade, att högre anbud knappast kunde påräknas, liksom att en försäljning i smålotter genom statsmyndighets försorg knappast kunde lämna större behållning. Anmärkas borde emellertid, att den sydvästra delen av området mellan hedens gräns och den från försäljningen undantagna vägen vore beväxt med björkskog, vilken borde i samband med blivande avstyckningsförrättning särskilt värderas, och borde dess värde läggas till köpeskillingen för marken eller, därest kommunen icke skulle vara villig att erlagga värderingsbeloppet, före försäljningen avverkas och tillvaratagas för kronans räkning. Med detta förbehåll ansåge kommitterade sig kunna förorda antagande av kommunalnämndens anbud.

I övrigt syntes icke någon del av heden för närvarande kunna komma i fråga för särskild försäljning, då marken endast torde kunna ekonomiskt tillgodogöras såsom skogsmark.

Under åberopande av det anförda föresloge kommitterade, *dels* att erforderliga åtgärder måtte vidtagas för försäljning till Snöstorps kommun av ifrågasvarande område av Skedalahed, i areal innehållande omkring 3 hektar, mot den av kommunalnämnden erbjudna köpeskillingen av 500 kronor per hektar med tillägg för värdet av den å området växande skogen samt under villkor, att lagfarts- och avstyckningskostnader gäldades av kommunen, *dels ock* att heden i övrigt tillsvidare bibehölles såsom övningsplats för Hallands regemente.

Uti särskilda den 22, respektive den 28 maj 1929 avgivna yttranden över markkommitterades framställning hava *chefen för Hallands regemente* samt *tjänstförrättande chefen för södra arméfördelningen* förklarar sig icke hava något att erinra mot vad kommitterade föreslagit.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement, som den 11 september 1929 yttrat sig i ärendet, har med sitt utlåtande överlämnat utdrag av protokoll, hållet vid sammanträde med Snöstorps kommunalfullmäktige den 10 augusti 1929, varav framgår, att beslut av kommunalfullmäktige fattats om antagande av de utav markkommitterade för den ifrågasatta försäljningen föreslagna villkoren. För egen del har fortifikationsdepartementet icke funnit anledning till erinran mot kommitterades förslag.

Under åberopande av den utav lantförsvarets markkommitterade förebragta utredningen rörande övningsplatsen Skedalshed samt de av myndigheterna i ärendet avgivna yttrandena finner jag mig böra tillstyrka försäljning till Snöstorps kommun av det i kommitterades framställning avsedda området av övningsplatsen. I fråga om de föreslagna villkoren för försäljningen har jag icke funnit anledning till någon erinran.

Departements-
chefen.

I överensstämmelse med vad tidigare skett i liknande fall, torde köpeskillingen böra tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att förut omförmälda område av Skedalshed, i areal innehållande omkring 3 hektar, må försäljas till Snöstorps kommun mot en köpeskillning beräknad efter 500 kronor för hektar med tillägg av värdet av den å området växande skogen och på villkor i övrigt, att kommunen vidkännes alla kostnader för avstyckning av området och för lagfart därå, samt

att köpeskillingen må tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Tor Ericsson-Ärje.
